

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Sportovní diplomacie jako úspěšný prostředek k
oteplování vztahů mezi znesvářenými státy?**

Příklad vybraných aktivit USA

Petra Smolková

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Sportovní diplomacie jako úspěšný prostředek k
oteplování vztahů mezi znesvářenými státy?**

Příklad vybraných aktivit USA

Petra Smolková

Vedoucí práce:

PhDr. Jiří Zákřavský, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, květen 2020

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu doktorovi Jiřímu Zákravskému za odborné vedení mé bakalářské práce, za všechny užitečné rady, vstřícnost, ochotu a především čas, který mi po celou dobu psaní mé práce věnoval. Dále bych chtěla poděkovat své rodině, že mě při studiu vždy podporovala a věřila mi.

OBSAH

ÚVOD	6
1 SPORTOVNÍ DIPLOMACIE	9
1. 1 SPORT JAKO VEŘEJNÁ DIPLOMACIE	9
2 SPORTOVNÍ DIPLOMACIE V USA	13
3 PINGPONGOVÁ DIPLOMACIE USA A ČÍNY	15
3. 1 AMERICKO-ČÍNSKÉ VZTAHY PŘED ROKEM 1969	15
3. 2 AMERICKO-ČÍNSKÉ VZTAHY PO ROCE 1969	16
3. 3 PINGPONGOVÁ DIPLOMACIE	17
3. 4 AMERICKO-ČÍNSKÉ VZTAHY PO PINGPONGOVÉ DIPLOMACII	20
4 SPORTOVNÍ DIPLOMACIE USA A ÍRÁNU	22
4. 1 AMERICKO-ÍRÁNSKÉ VZTAHY PŘED ROKEM 1998.....	22
4. 2 FOTBALOVÁ A WRESTLINGOVÁ DIPLOMACIE	24
4. 3 VZTAHY USA A ÍRÁNU VE 21. STOLETÍ.....	25
5 BASEBALLOVÁ DIPLOMACIE USA A KUBY	27
5. 1 AMERICKO-KUBÁNSKÉ VZTAHY PŘED ROKEM 1999	27
5. 2 BASEBALLOVÁ DIPLOMACIE	29
5. 3 AMERICKO-KUBÁNSKÉ VZTAHY PO ROCE 2016	31
ZÁVĚR	33
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	36
RESUMÉ	42

ÚVOD

Po úspěchu pingpongové diplomacie USA v Číně, kde bylo využito sportu jako nástroje zahraniční politiky, se tento způsob oteplování vztahů mezi znesvářenými státy razantně rozšířil. Tyto aktivity bychom dnes označili za sportovní diplomacii. Sportovní diplomacie spadá do oblasti diplomacie veřejné, která přímo souvisí se soft power a je využívána například jako prostředek pro urovnání vztahů mezi znesvářenými státy nebo zlepšení image v mezinárodním prostředí. Důležité je říci, že se sportovní diplomacií pracují všechny státy, ale ne každý může tento způsob považovat za tolik významný. Je to však skvělá příležitost, jak využít úspěšné nebo vlivné sportovce pro zlepšení vztahů mezi dvěma státy. Prostředkem pro toto smíření může být například návštěva sportovců druhého státu, uspořádání přátelského turnaje nebo zápasu. Aktivity, které můžeme nazývat sportovní diplomacií, byly využívány už v olympijských hrách ve starověku, ale právě až během studené války na ně začal být kladen větší důraz. Této skutečnosti jsou si USA dobře vědomy, a proto využívají k naplnění svých zahraničněpolitických cílů také sportovní aktivity. Výhodou pro ně v tomto případě je, že většina amerických sportovců je známá ve světě a mohou mít velký vliv i na veřejnost ostatních států.

Cílem mé bakalářské práce je pomocí komparativní analýzy určit, jaký měly vybrané sportovní aktivity vliv na vzájemné vztahy USA a znepráteleného státu. Komparace bude aplikována na konkrétních případech, které můžeme charakterizovat jako sportovní diplomacii. Komparačními kritérii jsou 1) důvod uskutečnění dané sportovní aktivity, 2) využití prostředky a 3) jejich následky. Výzkumnou otázkou je, jak tyto aktivity ovlivnily budoucí vztahy USA a znepráteleného státu? Zaznamenáváme nějaký posun ve vzájemných vztazích mezi nimi, nebo se vztahy výrazným způsobem nezměnily? V jednotlivých kapitolách se zaměřím na události, které měly dlouhodobější trvání a byly vytvořeny primárně pro prohloubení a zlepšení vztahů USA s Čínou, Íránem a Kubou.

První kapitola je zaměřena na teorii a vymezení sportovní diplomacie jako součásti soft power a jako součásti veřejné diplomacie. Bude zde popsána stručná definice termínu, jeho vývoj a využití.

Druhá kapitola bude věnována sportu a jeho využívání ze strany USA v zahraničněpolitických otázkách. USA využívaly a využívají sportovní diplomacii ve své zahraniční politice a považují ji za její důležitou součást.

Třetí kapitola bude zaměřena na pingpongovou diplomacii USA a Číny, která je považována za ukázkový příklad sportovní diplomacie a splňuje všechny atributy, kterými sportovní diplomacii můžeme charakterizovat. Jedním z důvodů, proč se budu zabývat tímto příkladem, je právě úspěšnost pingpongové diplomacie. Tato událost je považována za jeden z milníků studené války, kdy dochází k uvolnění vztahů nejen mezi Spojenými státy a kontinentální Čínou, ale taktéž mezi západním a východním blokem.

Čtvrtá kapitola se bude zabývat sportovními aktivitami, které USA podnikaly pro zlepšení vztahů s Íránem. Vztahy USA a Íránu jsou velmi napjaté od doby americké podpory svrženého íránského vůdce Mohammada Rezy Pahlavího a jeho následného pobývání v USA. Od revoluce v Teheránu v roce 1979, kdy se vlády ujal Ajatolláh Chomejní a byli vězněni zaměstnanci americké ambasády, můžeme sledovat zájem americké veřejnosti o jejich vztahy s Íránem. V případě USA a Íránu hovoříme o fotbalové a wrestlingové¹ diplomacii v roce 1999.

Pátá a poslední kapitola bude zaměřena na americko-kubánské vztahy. Kuba byla během studené války spojencem východního bloku a po kubánské krizi v 60. letech přerušily USA a Kuba diplomatické styky. USA se snaží vztahy ustálit a to nejen proto, že si jsou s Kubou geograficky blíže než s ostatními zkoumanými státy. Mezi tyto snahy patří například baseballové zápasy v letech 1999 a 2016. Obě dvě události byly exhibiční a vždy mezi kubánskou národní reprezentací a americkým

¹ S tímto názvem může docházet k záměně sportovní disciplíny. V USA je wrestling považován za zápas, který může být domluvený a koná se v ringu. Zatímco v této souvislosti se jednalo o zápas ve volném stylu, který se liší způsobem boje. Pro tento typ se ale uchytil název „wrestlingová“ diplomacie, a proto jej budu ve své práci užívat.

profesionálním týmem z americké baseballové ligy. Vedení ligy a samotná americká baseballová liga sehrály ve vzájemných vztazích velký vliv.

V závěru bude zhodnoceno, zda byla sportovní diplomacie úspěšná a zda pomohla ke zlepšení bilaterálních vztahů. Konkrétně se zaměřím, zda USA s Čínou, Kubou či Íránem dokázaly navázat vztahy bližší, či se žádným směrem nevyvíjely nebo dokonce zhoršily.

V teoretické části budu čerpat převážně z knih a článků z odborných časopisů, které se zabývají zahraniční politikou obecně. Vzhledem ke skutečnosti, že sportovní diplomacie je řazena mezi nástroje tzv. soft power, tak budu pracovat s článkem Josepha Nye (2004), který sám termín vymyslel a definoval. Naopak veřejnou diplomacií se v České republice zabývá Jana Peterková v jejím článku v časopise Mezinárodní vztahy. V konkrétních případech budu čerpat například z knih Henryho Kissingera (2016), který za administrativy Richarda Nixona působil jako poradce pro národní bezpečnost, a proto budeme moct nahlédnout na některé případy přímo z míst Bílého domu. Pro pochopení a orientaci v pingpongové diplomacii jsem zvolila knihu od amerického akademika čínského původu Victora Chaa (2009). O wrestlingové, fotbalové a baseballové diplomacii budu čerpat z knih, odborných časopisů a médií českých i zahraničních, viz například práce Abygale Martinena (2017), Johna Markse (1999), Andrey Kupfer Schneiderové (2001) nebo Robina Wrighta (1998).

V mé práci je možné si všimnout, že kapitoly jsou rozdílně dlouhé. Kapitola o čínsko-amerických vztazích je rozsáhlejší než zbylé dvě o iránsko-amerických a kubánsko-amerických vztazích. Důvodem je, že pingpongová diplomacie se stala jedním z důležitých milníků studené války a je velmi probíraným tématem na akademické půdě. Se sportovní diplomacií si sama ihned právě pingpongovou diplomacii spojím.

1 SPORTOVNÍ DIPLOMACIE

1. 1 SPORT JAKO VEŘEJNÁ DIPLOMACIE

U akademiků se setkáváme s názorem, že sport a politika bezprostředně patří k sobě, ale od veřejnosti můžeme slyšet, že politika a sport by se navzájem neměli míchat (Zákravský 2016: 15–16). Samotná sportovní diplomacie, jak ji můžeme znát dnes, je považována za součást veřejné diplomacie. Tedy takové diplomacie, která je používána pro zlepšení a prohloubení vzájemných vztahů mezi aktéry mezinárodního systému ovlivněním zahraniční politiky nebo zahraniční veřejnosti. Mezi nejobvyklejší strategie veřejné diplomacie patří například propojení kultur dvou zemí, vytvoření platformy pro nová obchodní partnerství, vedení dialogu dvou států nebo i vzdělávání se o dané zemi ve druhé (Trunkos – Heere 2017: 1–2).

I pojem veřejná diplomacie měl ovšem v minulosti problém s jednoznačným vymezením. Mohli jsme se setkat s vícero definicemi. První z nich je chápání veřejné diplomacie jako opak diplomacie tajné, která měla být nahrazena po první světové válce. Jednání měla začít být transparentní a výsledky schůzek politiků měly být veřejně známé. Druhým pojetím je veřejná diplomacie jako veřejná záležitost, jejíž cílem je otevřené informování domácí veřejnosti o aktivitách vlády, očekávané zapojení a jejich vliv. Třetím vysvětlením je chápání veřejné diplomacie jako propagandy, kdy je využívána jako nástroj k prosazování cílů zahraniční politiky. Poslední čtvrtá definice se podobá té dnešní a to takové, že veřejná diplomacie je používána pro šíření pozitivních vizí o zemi, národu, kultuře v mysli zahraniční veřejnosti. Charakteristické pro veřejnou diplomacii jsou zájmy o podporu státu v zahraničí. Veřejná diplomacie chce předejít mylným představám o státu, který ji využívá, pomocí účasti státních struktur a hlavně taktéž nevládních subjektů, jako například neziskové organizace, soukromé společnosti (Peterková 2006: 85–86), a nebo v případě sportovní diplomacie sportovci či sportovní týmy. Je důležité zmínit, že veřejná diplomacie není ve svém prosazování násilná a nátlaková a tudíž je považována za nástroj tzv. soft power. Joseph Nye (2004: 256) soft power definuje jako „schopnost získat to, co chcete, skrze přitažlivost, namísto nátlaku a sankcí“.

Také tvrdí, že jde o moc, která „roste mimo naši kulturu, mimo naše domácí hodnoty a politiky, a mimo naši zahraniční politiku. Mnoho efektů naší kultury, dobré nebo špatné, jsou mimo kontrolu vlády” (Nye 2004: 266). Soft power je tedy šířena pomocí atraktivity státu, politických ideálů a politik.² Když je státní moc legitimní pro zbytek světa, tak je naše moc silnější (Nye 2004: 256).

Sport a politika se propojují již od starověkých olympiád a po celá staletí jsme svědky, že sport je využíván i v zahraniční politice státu (Zákravský 2016: 15–16). I přes spojitost sportovní diplomacie s již zmíněným olympismem se tento pojem začal využívat až k závěru studené války. Od roku 2000 se význam sportu v diplomacii začal zvyšovat a začínáme se potýkat právě s jeho využitím jako nástroje zahraniční politiky (Dubský 2018: 3).

Sport může být stejně jako veřejná diplomacie používán pro zlepšení vztahů mezi znepřátelenými státy nebo upevňování vazeb, ale také se může stát impulzem pro zhoršení vztahů. Sportovci jsou zde chápáni jako neohrožující hráči, kteří mají na veřejnost velký vliv a jsou pro ně vzorem, na rozdíl od diplomatů. Sportovec je ale zároveň omezen šířením svých myšlenek po dobu konání sportovní události a jeho aktivity mají větší dopad na veřejnost, nežli diplomatické (Dubský 2018: 13–14). Diplomaty se v tuto chvíli stávají samotní sportovci nebo sportovní organizace. Důležitým aktérem tu taktéž může být stát, který hostí sportovní událost. Můžeme ho zde považovat za tzv. mediátora a neutrálního hráče mezi dvěma státy (Trunkos – Heere 2017: 6).

S každou takovou sportovní událostí je očekáván ze strany států pozitivní efekt na vzájemné vztahy, ale také i negativní. Mezi úspěšnou sportovní diplomacií můžeme řadit kriketový zápas navštívený pákistánským prezidentem v Indii nebo tenisové finále US Open v roce 2010 v mužské čtyřhře, kdy jeden z finálových párů tvořila pákistánsko-indická dvojice. Od okamžiku těchto událostí vidíme posuny ve vzájemných vztazích nebo snahu o jejich zlepšení. Opačných příkladů, kdy byla sportovní diplomacie neúspěšná, najdeme také spoustu. Mezi ně patří bojkoty

² Narozdíl od hard power, kde je použito násilí, vojenských útoků nebo ekonomické síly (Nye 2004: 256).

olympijských her v Tokiu (1964), Moskvě (1980) nebo Los Angeles (1984). I přes některé neúspěchy je sport chápán jako nejméně rizikový způsob, jak šířit vědomí o svém státě a je zde možnost šířit vzájemné pozitivní myšlení o sobě navzájem (Dubský 2018: 13–14).

Jak lze tedy charakterizovat sportovní diplomacii? Rada EU v roce 2016 došla k závěru, že „sportovní diplomacii lze chápat jako využití sportu jako jednoho z prostředků pro ovlivňování diplomatických, mezikulturních, sociálních, hospodářských a politických vztahů. Jde o neoddělitelnou součást veřejné diplomacie, která je dlouhodobým procesem komunikace s veřejností a organizacemi s cílem mj. zvýšit přitažlivost a image země, regionu nebo města a ovlivnit přijímání rozhodnutí v politických oblastech. Sportovní diplomacie přispívá k dosahování zahraničněpolitických cílů způsobem, který je pro širokou veřejnost viditelný a srozumitelný” (Rada EU 2016: 1). V posledních letech můžeme v mezinárodním prostředí také sledovat vysokou propagaci hraní fair play nebo spotů hráčů, kde se vyhrávají proti rasismu (UEFA 2017). Dalšími sportovními gesty je například výměna dresů po zápase, kde vidíme znaky přátelství a projevení sympatií a úcty. Tato gesta Rada EU taktéž ve své správě uznala a to jako „hodnoty, které lze prostřednictvím sportu propagovat, například fair play, rovnost, respektování rozmanitosti, integritu, disciplínu, excelenci, přátelství, toleranci a vzájemné porozumění, jež mohou sbližovat rozdílné lidi i země. Sportovní diplomacie využívá univerzálnosti sportu jako cesty k překlenutí jazykových, společensko-kulturních a náboženských rozdílů, a tím má vysoký potenciál propagovat multikulturní dialog a přispívat k rozvoji a míru” (Rada EU 2016: 1).

Mezi nástroje sportovní diplomacie řadíme pořádání sportovních akcí, kdy se stát zaměřujeme na skvělou organizaci těchto událostí a snaží se o co nejviditelnější pozitivní obraz své vlastní země. Je tu snaha zatraktivnit stát a ukázat jej jako skvělou destinaci pro cestování nebo investice. Je též důležité, aby se tato sportovní událost objevila v médiích a byla pozitivně prezentována (Zákravský 2016: 26–31). V minulosti bylo pořádání velkých soutěží používáno pro propagandu. Jako například Hitlerovo Německo berlínskou olympiádou v roce 1936 chtělo ukázat, že

je „zpět“ a mnohem silnější (Murray 2018: 65). Dalším nástrojem je členství v mezinárodních organizacích, kde státy získávají výhodu při rozhodování o místě pořádání velkých mezinárodních soutěží nebo například v rozhodování o členství. Právě během diskuze o přijetí nových členů se setkáváme s otázkou suverenity státu. Vnější suverenita však není podmínkou (Zákravský 2016: 23–24). Jedním z nástrojů je také sponzoring velkých klubů státy nebo státními podniky na národní i mezinárodní úrovni. Jedná se zde o podporu sportovních klubů, kdy jedním z důvodů může být například sympatie hlavy státu k danému klubu (Zákravský 2016: 26–30). Státy a státní společnosti tento způsob využívají pro zvětšení své soft power, která je pro stát to samé jako je logo soukromé společnosti na fotbalovém dresu. Mezi takové případy patří státní letecká společnost Spojených arabských emirátů Etihad, která podporuje fotbalový klub Manchester city a také celou severoamerickou fotbalovou ligu (Zákravský 2016: 29). Dalším příkladem byl Ázerbájdžán finančně podporující fotbalový tým Atlético Madrid nebo Katar sponzorující též fotbalový tým FC Barcelona (Krzyzaniak 2018: 498–499). Posledním zmíněným nástrojem je již zmíněné využití sportovců jako diplomatů svého státu (Zákravský 2016: 31). Diplomaty proto, že sportovec reprezentuje stejně svůj stát jako diplomat a diplomat bojuje za svůj stát stejně jako sportovec na stadionu. Jejich role jsou srovnatelné, oba se snaží za každou cenu vyhrát v tzv. „diplomatických hrách“ (Murray 2018: 62). Vláda se ve většině případů hlásí ke sportovním úspěchům svého sportovce a zároveň mu přispívá na osobní rozvoj, anebo může samotného sportovce vyslat do zahraničí, aby šířil pozitivní myšlení o své zemi (Zákravský 2016: 26–31). Murray (2011: 9–10) hovoří o důvodech „sportizace“ diplomacie. Jedním z nich je právě význam sportu pro většinu světového obyvatelstva. Uvádí zde případ, kdy se Inuité zajímají stejně o mistrovství světa jako třeba Argentinci nebo Evropané.

2 SPORTOVNÍ DIPLOMACIE V USA

Američané vidí svou první příležitost, jak šířit o sobě pozitivní myšlenky pomocí sportu už od prvních moderních olympijských her v roce 1896, kdy američtí sportovci získali jedenáct medailí. Samozřejmě se nejedná jen o úspěšnost na olympijských hrách, ale také i na šampionátech nebo velkých mezinárodních turnajích. V rámci takových velkých událostí se můžeme setkat i s bojkotem dané události na základě politické pohnutky. Je to však přesný opak sportovní diplomacie, kterou se v práci zabývám. Tedy takovou diplomacií, která má vztahy mezi státy zlepšovat. S tímto protikladným příkladem jsme se setkali na olympijských hrách v Moskvě a následně v Los Angeles. Velké množství států reagovalo na invazi Sovětského svazu do Afghánistánu bojkotem olympiády v Moskvě a poté se Sovětský svaz snažil „pomstít“ Američanům, když naváděl státy k bojkotu a sám bojkotoval hry na jejich území v Los Angeles (Lecrom – Ferry 2017: 19–20).

Za administrativy prezidenta Kennedyho došlo k zásadnímu průlomů názoru na to, že k vítězství studené války je potřeba skvělé fyzické kondice Američanů. V reakci na tyto postoje se Američané rozhodli na olympijských hrách v Tokiu v roce 1964 pomocí sportu šířit ideály o USA mezi asijské obyvatelstvo a poté následně i na africké území. Diplomacie v Tokiu se stala pohnutkou pro vytvoření Oddělení státního amerického odborného programu v roce 1966 (Lecrom – Ferry 2017: 20–21). Program byl založen na základě zákona o vzájemném vzdělávání a kultuře z roku 1961, který by měl pomáhat navazovat vztahy amerických obyvatel a obyvatel z jiných států. Nejedná se jen o sportovní události, ale také o kulturní nebo akademické propojení. Cílem je zapojit kohokoliv se zájmem o tento projekt bez jakékoliv diskriminace. Zajišťuje výměnné programy, které posilují mezinárodní bezpečnost USA a jejich postavení ve světě (Bureau of Educational and Cultural Affairs nedatováno). Státní oddělení pravidelně vysílá své stálé sportovní velvyslance, jako jsou krasobruslařka Michelle Kwan nebo baseballista Cal Ripken Jr. (Murray 2013: 13).

Největší průlomovou událostí v souvislosti s využíváním sportu jako diplomatického nástroje ze strany USA byla tzv. pingpongová diplomacie. Kontinentální Čína v 70. letech 20. století, která se v té době nacházela v napjatých vztazích se Sovětským svazem, pozvala delegaci amerických pingpongových hráčů na své území, tedy na území nepřátelského státu USA. Právě Číňané byli od komunistického převratu v roce 1949 považováni za spojence východního bloku. Po úspěšném vytvoření programu a návštěvě Číny začaly Američané více vysílat sportovce jako své diplomaty. Mezi ně patřil například zápasník vyslaný do Íránu v roce 1978, který pomohl k mírovějšímu průběhu fotbalového utkání na mistrovství světa v témže roce. V reakci na bojkot olympiády v Moskvě v roce 1980 a následně v Los Angeles v roce 1984 Američané vyslali profesionální baseballový klub Baltimore Orioles na Kubu na přátelský turnaj a pomohli tím zlepšit vztah s Kubou jako spojence Sovětského svazu (Lecrom – Ferry 2017: 20–21). Kuba byla jednoznačně považována za spojence Sovětského svazu, tedy tzv. východního bloku, od kubánské krize v roce 1962, kdy Sovětský svaz rozmístil na Kubě rakety, které dokázaly dostřelit až na Spojené státy a ohrozit jejich bezpečnost.

3 PINGPONGOVÁ DIPLOMACIE USA A ČÍNY

3. 1 AMERICKO-ČÍNSKÉ VZTAHY PŘED ROKEM 1969

Zahraničněpolitické vztahy USA a Čínské lidové republiky od komunistického převratu v Číně v roce 1949 zcela zamrzly a vidíme zde jen koexistenci dvou států v mezinárodním systému. Důvodem k zastavení diplomatických styků byl nástup Mao Ce-Tunga k moci a jeho náklonnost k sovětskému komunistickému režimu. USA svoji podporu vyjadřovaly směrem k Tchaj-wanu a Čankajšekovi, představiteli tchaj-wanského nedemokratického zřízení. Právě Čankajšek byl hlavním nepřítelem Mao Ce-tunga v čínské občanské válce, a proto po prohře v ní v roce 1948 odletěl na Tchaj-wan a založil zde Čínskou republiku. Jejím prezidentem byl až do své smrti v roce 1975. Kontinentální Čína v situaci, kdy USA uznávaly Čankajšekovo republiku, nemohla být zástupcem Číny v Radě bezpečnosti OSN a její samotné členství v OSN bylo vetováno Američany.

Mezi USA a Čínou neprobíhal přímý kontakt, ale kontakt ve formě tzv. zástupných konfliktů v rámci studené války, kdy Čína stála na straně východního bloku. Jedním z nich je například zástupný konflikt ve válce na Korejském poloostrově mezi lety 1950–1953. Čína se tehdy postavila na stranu severokorejského režimu společně se Sovětským svazem a proti USA. Právě tyto situace zvyšovaly rivalitu mezi USA a Čínou. Spojenectví Číny a SSSR nemělo tak pevné pouto, jak se mohlo na první pohled zdát. Po smrti Stalina a Chruščovovo projevu, kde kritizoval Stalinův kult osobnosti, se Mao Ce-tung výrazně ohradil (Vykoukal – Litera – Tejchman 2000: 333). Krize ve vztazích mezi SSSR a Čínou vyplývaly už z jejich vzniku. Čínští komunisté byli plní hrdosti, protože se ke své moci dostali čistě svou silou bez podpory Sovětů. Měli tedy snahu bojovat o regionální nadvládu v Asii a ačkoliv Sověti měli mnohem větší ambice ve světě, tak pro ně čínská nadvláda byla ohrožující pro prosazování svých zájmů. Napjaté vztahy vyvrcholily v roce 1962, kdy SSSR podpořil v čínsko-indické pohraniční válce dodávkami zbraní Indii namísto Číny (Vykoukal – Litera – Tejchman 2000: 334).

Sílu Číny v Asii v 50. a 60. letech 20. století můžeme přirovnat k německé roli v Evropě v 19. století. Německo si svoji pozici v 19. století uvědomovalo a chtělo ji využít pro rozšíření svého území po sjednocení v roce 1871. O svém silném postavení věděla i Čína, a protože sehrávala důležitou roli v bipolárním uspořádání byla pro Sovětský svaz hrozbou, pro USA nadějí na ukončení studeno-válečného konfliktu (Buzan 2004: 51–53). Sovětský svaz se považoval za tradičního lídra světového komunismu a přikládal si tím práva, často pro ostatní velmi nevýhodná. Američané si uvědomovali, že navázáním vztahů s Čínou mohou dosáhnout svých cílů. Čína usilovala o prolomení bipolárního světa a nesouhlasila se sovětskou ideou soužití dvou zcela odlišných společností (Nálevka 2003: 173–177). Číňané se ale zároveň obávali nadvlády Sovětů a uvědomovali si, že nemohou stát proti tak velkým mocnostem, jako jsou USA a SSSR. Proto s nástupem Richarda Nixona USA zcela změnila svůj postoj vůči Číně, avšak na úkor Tchaj-wanu.

3. 2 AMERICKO-ČÍNSKÉ VZTAHY PO ROCE 1969

V roce 1969 se svého úřadu ujal Richard Nixon a zahájil zcela odlišnou zahraniční politiku během studené války. Bylo zřejmé, že se musí zahraniční politika zcela změnit a přijít s novými přístupy. Americká společnost byla velmi zklamána vývojem vztahů v mezinárodním prostředí a Richard Nixon v této nelehké situaci získal důvěru od obyvatelstva ve volbách. Nixon souhlasil a připomínal, že poslední delší mír v mezinárodním systému nastal v období mocenské rovnováhy po třicetileté válce. V návaznosti na tuto tezi zdůrazňuje, že USA nejde o to stát se hegemonek v mezinárodním systému, ale vytvořit opět mocenskou rovnováhu. Je si vědom, že existují silné Spojené státy, silný Sovětský svaz, silná Evropa, silná Čína i silné Japonsko (Kissinger 2016: 309–315).

Ve své předvolební kampani přislíbil dostat USA z války ve Vietnamu a věděl, že tohoto cíle lze dosáhnout jedině navázáním dialogu s Čínou. Taktéž věděl, jak moc je důležité navázat a zlepšit kontakty se Sovětským svazem a to dokáže, když bude jednat s Čínou (Xu 2008: 119). K dosažení svého cíle požádal svého bezpečnostního poradce Henryho Kissingera k nalezení cesty, jak zahájit kontakty s

Čínou. Nejlepším řešením se jevílo informování a požádání společných spojenců Číny a USA, aby zajistili jednání mezi těmito zeměmi. Prvním byl pákistánský prezident Jáhja Chán, kterého Nixon pozval do Oválné pracovny ve Washingtonu a požádal jej, aby se v Číně zmínil, že jsou ochotni navázat kontakt. Druhým spojencem byl rumunský prezident Nicolae Ceaușescu, kterému bylo řečeno, že USA stojí o rozvinutí politické a diplomatické komunikace s Čínou. Čína věděla, že pokud bude mít stejný zájem, tak má USA pomocí těchto dvou spojenců kontaktovat (Xu 2008: 120–121).

Čína se vyjádřila pro navázání kontaktu, ale jelikož se v Číně nenacházela americká ambasáda, využil Nixon amerického velvyslance ve Varšavě, aby navázal kontakt s čínským velvyslancem, stalo se tak v roce 1970. Mao Ce-tung měl stejný zájem na tomto vztahu, a to nejen ze strachu z vlivu Sovětského svazu, ale také kvůli ekonomickým problémům Číny. Byl si vědom, že v takové situaci nemůže mít za nepřátele dvě tak vlivné velmoci. Maovo cílem nebylo jen zajistit si podporu USA, ale také doufal, že uznáním Číny získá zpět vliv nad Tchaj-wanem (Xu 2008: 121–123).

3. 3 PINGPONGOVÁ DIPLOMACIE

Pingpongová diplomacie nebyla jen samotná návštěva amerických stolních tenistů v Číně, ale dlouhý proces, který provázelo několik komplikací a nejasností. Vše začalo před mistrovstvím světa ve stolním tenise v japonské Nagoji v dubnu 1971. Číňané věděli, že pro otevření se světu se musí účastnit šampionátu v Japonsku, protože dosud veškeré světové šampionáty bojkotovali z důvodu tchaj-wanského členství v organizaci. Číně se nelíbila tchaj-wanská přítomnost na mistrovství a velmi dlouho zvažovala, zda se vůbec účastnit (Xu 2008: 127). Prezident japonské asociace stolního tenisu Koji Goto měl jiný názor, účast Číny na mistrovství světa pořádaném na japonské půdě byla důležitá. Proto se v lednu 1971 rozhodl sám do Číny vycestovat, i přes odpor na domácí a zahraniční půdě, a přesvědčit trojnásobné mistry světa o jejich účasti na mistrovství světa v Nagoji. Když do Pekingu zavítal prezident asociace, čekal na něj velmi těžký úkol. V Číně po kulturní revoluci byly

zakázány všechny sporty a všichni příznivci sportu byli perzekuováni. Pro perzekuované byl jedinou nadějí premiér Čou En-laj (Itoh 2011: 89–92). Po třech intenzivních jednání se Čína nakonec rozhodla pro účast na mistrovství světa v japonské Nagoji (Itoh 2011: 92).

Důležité je zmínit význam ping-pongu v USA a Číně. V USA byl velmi populární mezi obyvateli, v podstatě stejně jako v Číně (Cha 2009: 72), ale způsobem života se američtí tenisté zcela lišili. Zatímco čínští tenisté byli tělem i duší sportovci a bojovníci za Čínu, tak američtí sportovci vedli mimo sportovní kariéry i tu profesní. Nacházel se mezi nimi například chemik, profesor jedné z newyorských univerzit, programátor nebo bankéř (Cha 2009: 72). Je zřejmé, že takové různorodé složení amerického týmu bylo jedním z důvodů, které vyvolávaly v Číně pocit nejistoty současně s tchaj-wanskou otázkou. Proto premiér Číny v roce 1971 na setkání se zahraničními ministry a sportovci prohlásil, že je zakázáno jakkoliv navázat kontakt s americkými sportovci během šampionátu. Viděli v Američanech potenciál rebelství vzhledem k jejich normálnímu profesnímu životu, který nebyl pro čínské profesionální tenisty pochopitelný (Xu 2008: 127).

Zásadní zlom přišel ve chvíli, kdy USA vydaly oficiální zprávu, kde zmiňují historickou účast Čínské lidové republiky na mistrovství světa v Japonsku. V této zprávě v roce 1971 došlo k první zmínce od Američanů o Čínské lidové republice a k výraznému pozitivnímu posunu v americko-čínských vztazích. Vše probíhalo bez jakýchkoliv náznaků konfliktu (Xu 2008: 126–134). Oba národní týmy toto mistrovství nebraly jako politickou záležitost a neviděly důvod, proč se nesejstkat nebo nebavit mezi sebou, stejně jako s ostatními. Proto když americký tenista Glenn Cowan vyhledával partnera pro trénink, nebyl v tu chvíli důvod, proč si nezatrénovat s čínským tenistou. Japonští pořadatelé v tomto patnácti minutovém tréninku ale viděli problém a snažili se, aby se tato zpráva nešířila (Cha 2009: 76). Cowan kvůli tréninku nestihl autobus a opět mu nepřišlo zvláštní svézt se v autobuse čínského národního týmu, kde ho překvapila odměřenost členů týmu, ale také naopak přátelská reakce kapitána týmu Čuanga. Kapitán v této chvíli měl hlavní slovo a i přes zákaz z Číny, který mu nakazoval nenavazovat kontakt s Američany, jej

navázal. Takovým symbolickým gestem bylo, když Cowan, jako stoupenec hnutí Hippie, čínskému kapitánovi Čuangovi donesl trička různých barev se symbolem míru a slovy písničky Beatles „Let it be“, která lehce zmatený Čuang přijal (Cha 2009: 76). Politickým tématům se přes tyto „kamarádká“ gesta nebylo možné vyhnout, a proto když čínský sportovec prohlásil, že se mu nelíbí americké uznání Tchaj-wanu, tak byla zřejmá americká reakce. I přes to se ve svých osobních rozhovorech bavili, že by američtí sportovci a jejich doprovod rádi navštívili po šampionátu Čínu, stejně jako kolumbijští či jamajští stolní tenisté. Po zveřejnění této informace se začalo jednat (Xu 2008: 126–134).

Maovou první reakcí bylo, že to nebude možné vzhledem ke vztahu USA k Tchaj-wanu a také, že dosud nebyl navázán diplomatický kontakt mezi znesvářenými zeměmi, a proto je nepřijatelné, aby američtí sportovci navštívili zemi dříve než jejich státníci. Strhla se také debata, že sportovci USA nebyli pozváni, že to bylo jen jejich přání a svět tuto situaci nemůže brát vážně. Mao však jeden večer přišel s informací, že američtí tenisté by měli dorazit. Maova asistentka mu nejdříve nevěřila, ale když tvrzení potvrdil druhý den ráno, tak se začalo rychle jednat (Xu 2008: 130–140). Američané vycestovali do Číny mezi jedenáctým a sedmnáctým dubnem 1971. Americká a světová media návštěvu prezentovala jako nové otevření Číny světu (Cha 2009: 78). Všechny finanční prostředky na cestu byly poskytnuty z pokladny Čínské lidové republiky a jednalo se o opravdu pestrou a zajímavou návštěvu. Američané cestovali po celé zemi, hráli exhibiční turnaje, které byly založeny na přátelském vztahu a úctě k druhému. Dokonce navštívili i divadelní představení o občanské válce mezi nacionalisty a komunisty. Z vyobrazené brutality nacionalistů bylo zcela jasné, že se Číňané stále neshodli s postojem, který USA zaujímaly k Čankajšekovi. Celkový dojem stolních tenistů byl přesto velmi pozitivní, a proto když po návštěvě přicestovali do Hongkongu, projevovali velké nadšení a nepocíťovali žádné omezení či nátlak (Xu 2008: 130–140).

Číňané si byli svých kroků a jejich následků vědomi možná více než Američané. Uvědomovali si moc dobře, co dělají a jaké mají záměry. Zatímco Američané byli velmi unesení, jak se celá situace vyvíjí a jejich cíl byl spíše obecný,

tak Číňané měli své cíle jasně a zřetelně vymezené (Cha 2009:78). Čou En-laj o návštěvě prohlásil, že otevřela dveře přátelství mezi lidmi ze dvou zemí (Cha 2009:78).

3. 4 AMERICKO-ČÍNSKÉ VZTAHY PO PINGPONGOVÉ DIPLOMACII

Stolní tenis byl v Číně největším pokrokem 20. století a právě díky svému vlivu se stal národním sportem, jako jsou v USA americký fotbal nebo baseball. Právě významnost tohoto sportu pro Číňany dodala celé návštěvě svoji sílu. Sovětský svaz byl nucen být na pozoru ohledně čínsko-amerických vztahů. Nixon byl natolik nadšený z celé návštěvy, že začal šířit informace, jak je připravený navštívit Čínu, ačkoliv se mu nedostalo pozvání. Skvěle tuto situaci vystihl Kissinger výrokem „prolomili jsme ledovec, teď je na čase testovat vodu” (Kissinger cit. dle Xu 2008: 145). Kissinger měl na Nixona velký vliv a dokázal zkrotit jeho vášeň pro jednání a nechat ho vyčkávat na reakci Číny. Prezident Mao Ce-tung a premiér Čou En-laj neoponechali nic náhodě a navázali konverzaci opět přes pákistánské spojence (Xu 2008: 140–148).

Americko-čínské vztahy byly přes více než 20 let na bodu mrazu a spolupráce nepřipadala v úvahu. Po návštěvě amerických sportovců ale vidíme velké změny. Mezi ně patřily například poskytnutí víz pro čínské obyvatele nebo zrušení striktních norem pro dovoz a vývoz oleje zprostředkovaný americkými firmami. Na druhé straně se USA zavázaly, že nepodepíší dohodu se Sovětským svazem, která mířila proti Číně. V reakci na odmítnutí dohody premiér Čou En-laj zaslal USA zprávu, že Mao Ce-tung rád přivítá amerického prezidenta. Prvním, kdo navštívil Čínu, nebyl ale prezident, nýbrž poradce pro národní bezpečnost Henry Kissinger. Jeho návštěva byla oznámena Nixonem opět přes pákistánský kanál a uskutečnila se 9. července 1971. Prezident samotný navštívil Čínu 22. února 1972. Na jeho návštěvě mu bylo vysvětleno, proč Mao souhlasil s využitím stolního tenisu, jak vztahy mezi USA a Čínou viděl a jak si představuje situaci dál (Xu 2008: 140–148).

Pro USA bylo důležité ujistit svět, že se nestávají rukojmími Číny a nebylo využito žádných finančních prostředků, aby se vztahy zlepšily. Vše bylo postaveno

na zájmu a snaze obou stran. Zásadní roli v těchto vztazích hrála otázka Tchaj-wanu, který doposud byl členem Rady bezpečnosti OSN jako zástupce Číny. Ovšem v listopadu 1971 došlo k zásadní změně, kdy bylo tchaj-wanské členství nahrazeno členstvím Čínské lidové republiky (Xu 2008: 147).

Ačkoliv byl Nixon velmi kritizován ze strany některých amerických politiků, žádný z nich nebyl schopný veřejně přiznat, že právě on se stal prvním prezidentem USA, který se pokusil navázat vztah s Čínou a stalo se tak na úkor Tchaj-wanu. Čína se tak stala členem OSN a taktéž stálým členem Rady bezpečnosti OSN, kde nahradila tehdejší Tchaj-wan. Číně se tak dostalo velkých pravomocí a suverenity Čínské republiky neboli Tchaj-wanu je od této doby zpochybňována mnohými státy. USA s Tchaj-wanem udržují jen neoficiální vztahy, kdy USA dodávají Tchaj-wanu zbraně pro jeho vlastní obranu.

Je důležité zmínit, že Japonsko jako stát, který hostil šampionát plnil svou funkci neutrální třetí strany správně. Dokázal ustát tlak Číny, která nesouhlasila s účastí Tchaj-wanu a USA současně. I přes malé zaváhání při prvním kontaktu při tréninku čínského a amerického tenisty poskytlo Japonsko skvělou půdu pro navázání kontaktu bez jakéhokoliv předchozího úmyslu. Důležitá pro tuto roli byla již zmíněná návštěva prezidenta japonské asociace stolního tenisu Kojiho Gota. Při návštěvě japonská delegace přijala neutrální postoj vůči Číně, a proto dokázala svou funkci plnit bez problému (Itoh 2011: 95). Sportovci USA poté svou funkci splnili, když se stali „diplomaty“ alespoň pro pár dní.

Z předchozích informací je tedy více než zřejmé, že pingpongová diplomacie USA a Číny byla úspěšná. Vztahy, které byly napjaté a dlouhodobě nefunkční, se staly důvodem, proč Američané usilovali o návštěvu stolních tenistů v Číně. Bylo využito situace, že tenisté spolu dokázali komunikovat, bavit se o různých tématech a navazovat přátelské vztahy bez politického podtextu. Po návštěvě stolních tenistů můžeme vidět velké zlepšení vzájemných vztahů a snahu vlád obou zemí o navázání kontaktu, již ne přes prostředníka. Státníci začali usilovat o návštěvy, které se krátce po návratu Američanů z Číny uskutečnily.

4 SPORTOVNÍ DIPLOMACIE USA A ÍRÁNU

4.1 AMERICKO-ÍRÁNSKÉ VZTAHY PŘED ROKEM 1998

Vlády nad Íránem se v roce 1941 ujal Mohammed Reza Pahlaví. Zpočátku se setkal s velkým úspěchem na íránském území, kde byl velmi vyzdvihován za jeho orientaci na Spojené státy a kritiku Sovětského svazu. Jeho předešlé úspěchy se ale proměnily v jeho slabiny a byl donucen odstoupit pod tlakem demonstrací v roce 1977 a 1978. Díky předešlým vztahům s USA se v roce 1979 uchýlil do exilu ve Spojených státech (Abooli 2017: 138–139). Dodnes je však důvodem problematických vztahů USA a Íránu.

V roce 1979 se v Íránu uskutečnila Islámská revoluce, která měla za následek nástup k moci Ajatolláha Chomejního. Právě Chomejní se doposud nacházel v exilu ve Francii (Abooli 2017: 139). Po revoluci se Írán identifikoval jako islámská republika, avšak podpora USA nadále zůstávala na straně Pahlavího, který byl v exilu. Tato skutečnost měla za následek zadržení zaměstnanců americké ambasády v Teheránu. Íránští radikálové obsadili americkou ambasádu, pálili americké vlajky a hlásali „smrt Americe“. Rukojmí byli zadrženi na ambasádě íránskými povstalci, čelili velkému nebezpečí a boji o život. Radikálové protestovali proti americkému vlivu a žádali o vydání Pahlavího do Íránu, americkou sebekritiku a americký závazek k nevměšování se do íránské politiky. Šedesát šest rukojmích bylo drženo déle než rok. Šesti americkým diplomatům se podařilo utéct na kanadské velvyslanectví a američtí politici museli vymyslet plán, jak je dostat bezpečně ze země (ČT24 2019). Přišly s plánem Argo. Vybraní Američané byli posláni do Teheránu natáčet fiktivní film, kdy hlavní roli mělo hrát právě šest uprchlých diplomatů. Všechny doklady a informace o fiktivních hercích měli Američané u sebe. Uprchlí se museli dokonale naučit o své smyšlené osobě detailní informace, aby nedošlo na jakékoliv podezření. Operace Argo sice byla úspěšná, ale na ambasádě stále zůstávalo šedesát šest rukojmích, které nebyly Spojené státy schopny zachránit. Během roku byli někteří propuštěni ze zdravotních důvodů, ale většina zůstávala vězněna. Právě neúspěšnost záchranných operací měla podle některých

zdrojů vést k prohře Jimmyho Cartera ve volbách proti Ronaldu Reaganovi v roce 1980 (ČT24 2019). Až alžírská vláda dokázala při vyjednávání dospět k propuštění rukojmích po čtyři sta čtyřiceti dnech 20. ledna 1981, mimo jiné v den Reaganovy inaugurace (ČT24 2019). V 80. letech byly ze strany USA přerušeny veškeré diplomatické styky, které dodnes nejsou obnoveny. Funkce americké ambasády zastupuje švýcarská a íránské ambasády v USA pakistánská (BBC 2020). Jejich vztah byl později definován jako „neustálé obviňování, ve kterém Írán obviňuje Ameriku z arogance a dvojích standardů a Amerika obviňuje Írán z podporování terorismu a z pokusu získat zbraně hromadného ničení“ (Chehabi 2001: 89).

Neshody mezi USA a Íránem se projevíly během íránsko-irácké války, kdy USA podporovaly Husajněv Irák finančně, dodávkami zbraní i nových technologií. Prezident Carter v roce 1980 prohlásil oblast Perského zálivu za životní zájem USA. Tato spolupráce se stala poněkud nešťastnou. USA se sice nakonec postavily proti Iráku, aby na počátku 90. let zabránily ovládnutí Kuvajtu, ale těsně před obsazením Bagdádu rozhodl prezident Bush o zastavení útoku a de facto podpořil Husajněv režim (Nálevka 2003: 148–149).

V roce 1993 Clintonova administrativa obvinila Írán z podpory terorismu a zahájila kampaň izolace Íránu. Clinton se také v roce 1994 uchyluje k uvalení ekonomických sankcí, které měly inspirovat ostatní státy k uvalení sankcí na Írán, avšak EU a Japonsko se rozhodly prohloubit obchod s Íránem. Proto o dva roky později podepsal Clinton zákon, který uděluje sankce každé společnosti, která podporuje teroristický Írán nebo Libyi. Po nástupu Muhammada Cháatamiho do úřadu prezidenta Íránu Clinton viděl naději, ale odmítl spolupracovat s Íránem, dokud se nevzdá podpory terorismu. V roce 1998 přišel Chátami s nabídkou pro uvolnění vztahů pomocí kulturních výměn, avšak je zcela vyloučena komunikace mezi vládami, kterou upřednostňují USA. Oba státy pochopily, že kulturní cestou to nepůjde a zaměřily se na sport (Chehabi 2001: 89–91).

Jak můžeme vidět, vztahy Spojených států a Íránu se nevyvíjely pozitivně. Přesto můžeme sledovat několik pokusů, kde se tyto dva státy snaží navázat lepší

kontakt. Mezi tyto pokusy patří samozřejmě diplomatická vyjednávání, ale hlavně sportovní události. Setkáme se zde s fotbalovou a wrestlingovou diplomacií. Zatímco američtí a iránské fotbalisté jsou řazeni spíše mezi ty celosvětově slabší, tak jejich zápasníci jsou jedni z nejlepších na světě (Chehabi 2001: 95–96). Mezi další sporty, které jsou využívány ve sportovní diplomacii těchto dvou států patří například volejbal³, atletika nebo pingpong.⁴

4. 2 FOTBALOVÁ A WRESTLINGOVÁ DIPLOMACIE

Význam wrestlingu a fotbalu se po iránské revoluci výrazně změnil. Zatímco zápas byl využíván pro propagaci iránské muslimské vlády a stal se oblíbeným, tak fotbal byl pro vládu nebezpečný, a to hlavně kvůli evropským a latinskoamerickým fanouškům, kteří byli považováni za agresivní a impulzivní. Fotbal nebyl vysílán v televizi a ani se o něm neinformovalo v médiích. Změna nastala v době, kdy se iránské fotbalisté kvalifikovali na Mistrovství světa ve fotbale v roce 1998, které se konalo ve Francii. Když se pak USA a Írán potkaly v prvním kole základní skupiny, v médiích byl tento zápas promítán jako zásadní zlom v americko-iránských vztazích (Chehabi 2001: 97–99).

Írán skutečnost, že se kvalifikoval na mistrovství světa bral jako možnost ukázat, že není tím „hrozným“ Íránem, za jaký jej svět považuje. Hráči před každým zápasem svým protihráčům vždy přinesli jako výraz úcty bílou růži. Zápas, který se uskutečnil 21. července 1998, nebyl výjimkou, ačkoliv byl velmi negativně zobrazován v médiích. Mezinárodní federace fotbalových asociací (dále jen FIFA) dokonce na tento den vyhlásila den Fair Play a hráči obou týmů obdrželi cenu fair play v roce 1999 (Chehabi 2001: 97–99). Celé mistrovství se stalo symbolickým pro význam sportu. Americký obránce Jeff Agoos se po zápase nechal slyšet, že oba týmy „za 90 minut udělaly mnohem více než politici za 20 let“ (Agoos cit. dle Billingham 2014). V zápase zvítězil Írán a překvapil svět. Pro iránskou veřejnost samotné vítězství znamenalo mnohem více, a vítězství nad USA bylo jen bonusové

³ Íránský národní volejbalový tým byl pozván Američany na exhibiční zápasy do Los Angeles (Entessar 2017).

⁴ USA pozvaly iránské stolní tenisty na turnaj do Las Vegas v roce 2008 (Entessar 2017).

(Chehabi 2001: 98–99). Americký záložník Tab Ramos řekl, že „pro ně je vítězství důležitější než pro nás” (Ramos cit. dle O’Callaghan 2018). Po osmnácti měsících spolu oba týmy sehrály přátelské utkání v Pasadeně v Kalifornii. Pro některé byla událost mnohem významnější, protože se na utkání oba státy musely dohodnout a měly na něm oba svůj zájem (Billingham 2014).

V září téhož roku se uskutečnilo Mistrovství světa v zápasu ve volném stylu v Teheránu, kterého se účastnili i američtí sportovci. Byli prvními Američany, kteří oficiálně navštívili Írán od revoluce. Američané se dočkali příznivého přivítání (Wright 1998) a zápasy provázela velice příznivá atmosféra, kde iráňští fanoušci velmi bouřlivě fandili. Když došlo na finále mezi iráňským zápasníkem Abbásem Džadídím a americkým reprezentantem Melvinem Douglasem, tak obecenstvo zvolávalo obě jména. Na předávání medailí chvíli po zápase přišel celkový vítěz Abbas Džadídís s velkým portrétem Ajatolláha Chomejního, kdy Douglas následoval toto gesto se stejnou fotografií Chomejního (Marks 1999).

4. 3 VZTAHY USA A ÍRÁNU VE 21. STOLETÍ

Vztahy USA a Íránu se po wrestlingové a fotbalové diplomacii nezměnily. Mezi lety 2001 a 2009 vykonával prezidentský úřad George W. Bush mladší a zpřísnil politiku vůči Íránu. Prodloužil americký zákon o sankcích o dalších 5 let a označil Írán, Irák a Severní Koreu za státy osy zla. Situace se ještě zhoršila po tom, co Írán obnovil svůj jaderný program, který fungoval už v 50. letech 20. století. USA se k němu začaly stavět negativně a chápaly jej jako hrozbu. Napomohla tomu i skutečnost, že Írán nechal budovat tajná jaderná zařízení. Otázka jaderných zbraní se stala klíčovou pro bilaterální vztahy (Reuters 2017).

USA se v roce 2006 vyslovily pro možnost spolupráce s Íránem, pokud by pozastavil jaderný program. Barack Obama po svém nástupu k prezidentskému úřadu oznamuje, že Írán poblíž muslimského města staví základnu pro získávání uranu. V důsledku toho zjištění byla jednání pozastavena. V roce 2012 podepsal zákon, který postihuje zahraniční a centrální banky spojenců USA, pokud se nesníží dovoz iráňské ropy. Následně však USA a Írán zahájily tajná jednání o jaderné

otázce (Reuters 2017). Jednání vyvrcholila dohodou mezi světovými mocnostmi⁵ a Íránem o íránském jaderném programu. Írán se zavázal neusilovat o jadernou zbraň výměnou za postupné zrušení sankcí v závislosti na plnění podmínek. Pokud dojde k porušení, tak bude Rada bezpečnosti rozhodovat, zda obnoví zrušené sankce⁶ (ČT24 2015).

V roce 2018 se USA s hlavou státu Donaldem Trumpem rozhodly odstoupit od jaderné dohody. Byla to jedna z plánovaných radikálních změn Trumpa v jeho úřadu. Trumpovo zdůvodnění plynulo z neustálé snahy Íránu o získání jaderné zbraně, hodlal uvalit všechny přerušené sankce v plném rozsahu a varoval ostatní státy před nebezpečím plynoucího z islámské republiky. Írán si stál za tím, že v dohodě může pokračovat i bez Washingtonu a narozdíl od něj své závazky plnit (ČT24 2018). Írán o rok později překročil limity své produkce na získání uranu a oznámil, že přestává plnit závazky dohody z roku 2015. Důvodem je odstoupení USA a uvalení sankcí, které omezují zahraniční obchod zbylých signatářů jaderné dohody. Ti se snažili a snaží o zlepšení vzájemných vztahů (Hafezi 2019).

V případě Íránu a USA jsme mohli vidět více snah o zlepšení vztahů pomocí sportovní diplomacie, ale ani v jednom případě nebylo zlepšení dlouhodobé a fungovalo bezprostředně jen po zápase nebo turnaji. Ačkoliv se státy rozhodly vztahy zlepšovat i pomocí dohod i s ostatními státy, tak i u nich jsme mohli vidět následné porušování ze strany Íránu. Na přelomu roku 2019 a 2020 se mezi Íránem a USA odehrávaly velké rozbroje, které do mezinárodního dění přinesly spoustu pochybností o kompromisech mezi USA, Íránem a ostatními signatáři jaderné dohody. Je více než zřejmé, že sportovní diplomacie v tomto případě nenapomohla ke zlepšení vzájemných vztahů. Americká politika vůči Íránu se po Trumpově nástupu do úřadu zcela obrátila a zpřísnila.

⁵ USA, Velká Británie, Francie, Rusko, Čína a Německo (ČT24 2015)

⁶ Írán přistoupil na tzv. princip „snapback“, který počítá s obnovením sankcí do šedesáti pěti dnů od porušení podmínek (ČT24 2015).

5 BASEBALLOVÁ DIPLOMACIE USA A KUBY

5. 1 AMERICKO-KUBÁNSKÉ VZTAHY PŘED ROKEM 1999

Po druhé světové válce se v Latinské Americe, v důsledku velkých sociálních rozdílů mezi obyvateli, začaly rozvíjet nedemokratické režimy. Vojensko-politický zájem USA se soustředil po zrození bipolárního systému na Evropu a Asii a území Latinské Ameriky se tím pádem posunulo na periferii. Jejich cíle z Trumanovy doktríny, která se týkala zadržování komunismu, chtěly ale i nadále naplňovat. Proto se USA rozhodly uzavřít koalici se státy Latinské Ameriky, včetně Kuby, podepsáním Paktu z Rio de Janeiro v září 1947. Přijetím této smlouvy se státy zavázaly ke společné obraně v rámci kolektivní bezpečnosti. USA poprvé od svého vzniku v roce 1776 uzavřely vojenskou alianci s jinými státy, kterou potvrdily v roce 1948 vznikem Organizace amerických států. Tento systém měl však velkou slabinu, a to v hospodářských sankcích vůči autoritářským státům v Latinské Americe a také nezájmu prezidentů Trumana a Eisenhowera o dění situace v oblasti (Nálevka 2000: 94–97).

Na Kubě se v roce 1959 do čela revoluční vlády dostal Fidel Castro a nastolil změny, kterými odmítal slibovanou obnovu demokratické společnosti. Kubánská ekonomika byla řízena USA v důsledku porážky Španělska ve španělsko-americké válce v roce 1898. Kuba byla tehdy pod nadvládou Španělska, ale po porážce ji pod svůj vliv získaly USA. Pod vlivem USA nebylo celé území Kuby, ale o finanční prostředky se nadále starala americká vláda (Martinen 2017: 3). Tato situace se Kubáncům nelíbila a Fidel Castro přišel se zcela jasnou vizí nové kubánské společnosti. V roce 1959 se rozhodl vycestovat pro podporu do Washingtonu na neoficiální návštěvu (Nálevka 2000: 98–104). Viceprezident Richard Nixon se s Castrem setkal a USA tím neoficiálně podpořily jeho režim na Kubě. Přesto se pak proti Washingtonu vyhrozoval a USA uvalily na Kubu obchodní embargo (Martinen 2017: 4). Prezidentovi Eisenhowerovi se ale Castrova představa nelíbila kvůli socialistickým pokusům, které se Castro chystal prosadit v americké sféře vlivu a odmítl ho podporovat. USA se v reakci na spory o podobě politického systému na

Kubě rozhodly zavést opatření, která přispěla k obnovení diplomatických styků Kuby se Sovětským svazem, jež byly přerušeny po nástupu Fulgencia Batisty k moci. Kuba začala obchodovat se Sovětským svazem, na to Spojené státy reagovaly ukončením podpory Castrovy vize a v květnu 1960 byly obnoveny diplomatické vztahy mezi Havanou a Moskvou. Americko-kubánské vztahy se začaly hroutit. Kroky USA, které odsuzovaly kubánsko-sovětské vztahy, využil Castro pro svou propagaci a podporu. Krátce na to kubánská vláda znárodněním bank a průmyslových podniků odstranila ekonomický vliv USA a zcela přerušila obchodní kontakt s USA a navázala je se Sovětským svazem (Nálevka 2000: 98–104). V roce 1961 byla uzavřena ambasáda v Havaně potom, co USA přerušily diplomatické vztahy s Kubou (U.S. Embassy in Cuba nedatováno). Američané těmito kroky nepřímou pomohli navázat Sovětům vztah s Kubou. Fidel Castro do té doby nebyl komunistou, ale po sblížení se SSSR s cílem čelit USA přijal i marxisticko-leninskou ideologii (Nálevka 2003: 126–129). Organizace amerických států reagovala usnesením, že netoleruje jakýkoliv sklon k marxismu či totalitarismu západních zemí. Okamžitě uvalila hospodářsko-politické sankce na Kubu, ale opět doplatila na svou slabinu v jejich efektivitě. Následně Kennedyho vláda vyhlásila program „Spojenectví pro pokrok“, ve kterém se vymezuje proti vojenským přeživším režimům v Latinské Americe (Nálevka 2003: 126–129).

Během karibské krize v roce 1962 se vztahy Sovětského svazu a Kuby zintenzivnily. Území Kuby bylo použito pro rozmístění sovětských raket, jako výhrůžka Spojeným státům pro upevnění sovětských pozic na domácím i v zahraničním prostředí (Nálevka 2003: 129–132). Důvodem pro rozmístění raket bylo zveřejnění údajů, že USA v roce 1962 disponovaly dvojnásobnou převahou nad SSSR ve strategických jaderných zbraních (Vykoukal – Litera – Tejchman 2000: 334–337). Chruščov podcenil reakci USA, které musely být opatrné vzhledem k blížícím se volbám do Kongresu. USA odpověděly, že jsou připraveny na jakýkoliv útok ze strany SSSR, uvalily námořní blokádu na všechny lodě, které připlouvaly na Kubu, a také vyhlásily pohotovost ozbrojených sil. Většinu výsadkových jednotek soustředily na Floridu. SSSR reagoval ostře. Informoval USA, že se nepodrobí kontrolám, blokádu prorazí a vyhlásil taktéž pohotovost svých vlastních ozbrojených

sil i sil svých satelitních států (Vykoukal – Litera – Tejchman 2000: 334–337). Chruščov si ale uvědomoval své riskantní kroky a vyjednal s USA stažení raket z Kuby výměnou za bezpečnost ostrova a udržení Castrova režimu (Nálevka 2003: 129–132). USA později stáhly své rakety z Turecka. USA a Kuba se tímto okamžikem staly definitivně znepřátelenými státy.

5. 2 BASEBALLOVÁ DIPLOMACIE

Baseball je populárním sportem především v Latinské Americe a mezi národní sporty ho řadíme i ve Spojených státech, kde se také hraje nejslavnější baseballová soutěž Major League Baseball (dále jen MLB). Prvním, kdo sehrál baseballový zápas na profesionální úrovni, byli Američané v roce 1846 v New Jersey. Samotná baseballová liga, dnes MLB, vznikla ze čtrnácti klubů v roce 1857. Kuba USA následovala založením havanského baseballového klubu v roce 1868. V témže roce je také zaznamenán první zápas mezi Kubou a USA. Někteří historikové tento rok považují za zrození kubánského baseballu, který se stal za nadvlády Španělska symbolem svobody a odporu (Martinen 2017: 9–11). Oba státy doufaly, že právě jejich společná láska k baseballu dokáže zlepšit jejich vzájemné vztahy.

Za administrativy Billa Clintona došlo k mírnému zlepšení vztahů mezi Kubou a USA. Napomohlo k tomu uvolnění embarga, které bylo uvaleno na Kubu a také povolení Clintonovy administrativy sehrát Baltimoru Orioles baseballový zápas proti kubánskému národnímu týmu v roce 1999 (Kupfer Schneider 2001: 474). Jednalo se o sérii utkání v Havaně a Baltimoru. Bylo to poprvé od roku 1959 co se utkal tým z MLB s národním týmem Kuby (US Embassy in Cuba nedatováno). Důvodem, proč týmy z MLB nehrály na kubánském území a naopak kubánské na půdě USA, byly finance. Vzhledem k sankcím uvalených na Kubu, které zakazovaly obchod s ní, nemohly být zisky kubánských hráčů dány jejich vládě. Kubánská vláda si nárokovala podíl ze zisků svých hráčů a tato skutečnost to neumožňovala. V roce 1999 se ministerstva zahraničí dokázala dohodnout na kompromisech a utkání mohla být sehrána. Zápasy byly kritizovány například kvůli údajné snaze Orioles získat kubánské hráče do svého týmu nebo podpory Castrova režimu. Dostavila se i

chvála za snahu zlepšit vztahy USA a Kuby (Kupfer Schneider 2001: 474–476). Výše zmíněné spekulace však na vztahy USA a Kuby velký vliv neměly. Vlastně se nijak výrazně nezměnily.

K výraznějšímu oteplení vztahů dospěly Kuba a USA až v roce 2016 při dalším baseballovém utkání, tentokrát mezi floridskou Tampou Bay Rays a kubánským národním týmem. Na Kubu tehdy přicestoval i prezident USA Barack Obama. Naposledy v roce 1928 to byl prezident Calvin Coolidge a Barack Obama se tak stal prvním americkým prezidentem, který od tohoto roku Kubu navštívil (U.S. Embassy in Cuba nedatováno).

Ještě před samotnou návštěvou Obamy se USA rozhodly pro zmírnění omezení pro kubánské obyvatele v USA. Mezi tyto změny patřily například studentská stipendia, jednodušší cestování na Kubu, přímé poštovní spojení (ČT24 2016a) nebo znovuotevření americké ambasády v Havaně (ČTK 2016a). Na druhé straně se Kuba zcela změnila. Ulice, kterými měl procházet Barack Obama, se celé rekonstruovaly a přinášely havanským občanům pohled, jaký doposud neznali (ČT24 2016d).

Prezidentem Kuby v roce 2016 byl Raúl Castro, mladší bratr Fidela Castra. Právě s Raúlem Castrem se měl Obama setkat a hovořit o vzájemných vztazích. Kritici zdůrazňovali, že lidská práva jsou na Kubě stále porušována a nesouhlasili s cestou amerického prezidenta na Kubu (ČT24 2016b). O setkání s bývalým prezidentem Fidelem Castrem Bílý dům nestál a to z důvodu nesouhlasu s jeho způsobem vedení země v době, kdy stál v jejím čele. I přes nesouhlas některých politiků při své návštěvě Barack Obama zdůrazňoval důležitost jeho návštěvy pro světovou politiku (ČTK 2016b).

Prezident Obama také vystoupil před kubánským lidem, kde nepřímou kritizoval kubánskou vládu a představoval hodnoty, které prosazuje on i USA. Mezi tyto hodnoty patří svoboda slova, shromažďování nebo tisku a medií, jež komunistický režim neumožňuje (ČTK 2016c).

Po třech dnech debatování o politice se uskutečnilo utkání, které v roce 2016 hostil kubánský národní tým na havanském baseballovém stadionu. Zápas provázela velmi klidná atmosféra. Barack Obama se svou rodinou se nebál projevovat své emoce, a tak kubánský lid viděl amerického prezidenta, jako dosud nikdo jiný (Guardian 2016). Stadion byl před utkáním zrekonstruován, převážně z amerických financí (ČT24 2016b). Baseballového zápasu se účastnil i Raúl Castro, který seděl hned vedle Obamy. Po zápase se americký prezident nebál poskytovat rozhovory, aby baseballová diplomacie dostala svého (The Guardian 2016).

5.3 AMERICKO-KUBÁNSKÉ VZTAHY PO ROCE 2016

Baseballové utkání s účastí obou prezidentů mělo velmi pozitivní účinek na vzájemné vztahy. Jak Obama, tak Castro se shodli na tom, že obě země mají odlišný pohled na některé otázky, především lidská práva a rozvíjení demokracie. Společně viděli, že vzájemné vztahy lze zlepšit menšími kroky. USA si jsou vědomy, že nemohou nutit Kubu se změnit k obrazu svému, ale mohou alespoň málo pomoci k jejímu zlepšení (ČTK 2016d).

Mezi společné shody patřilo například prohlášení obou prezidentů, že hlavní překážkou je hospodářské embargo a je načase ho změnit, či úplně zrušit. Dle Castra brání ekonomickému rozvoji, dle Obamy se Kuba v mnoha směrech zlepšila, ale zaostává v dodržování lidských práv, a proto nemůže být embargo zrušeno. Další překážkou je dle Castra americká základna v zátocě Guantanámo, kterou mají USA v pronájmu od roku 1903 a podle kubánského prezidenta by ji měli navrátit (ČTK 2016d).

Co se týká dohod po sportovní stránce, tak kubánští sportovci mohli začít hrát americkou MLB legálně, zatímco doposud se do USA dostávali přes moře s pašeráky. Avšak ani tato dohoda se neobešla bez problémů. Jedním z nich je ponechání si kubánského občanství a odvádění podílů zisků Kubě, která by tak porušovala podstatu hospodářského embarga (ČT24 2016c). Později na tuto skutečnost narážel Donald Trump, který mluvil o kubánských doktorech v různých

zemích světa, kteří odvádějí většinu svého platu kubánskému režimu (The White House 2017).

Prezident Donald Trump po svém zvolení změnil politiku vůči Kubě. Vymezuje se v ní proti současné politice Baracka Obamy a dohodám z roku 2016. USA si jsou vědomy velkého vlivu kubánské armády na veřejný sektor a skoro nulového rozvoje sektoru soukromého. Americká politika proto bude podporovat rozvoj soukromého sektoru a umožňovat navazovat obchodní kontakty menším podnikatelům. Dále Trump zakázal individuální vycestování na Kubu a prosazuje obchodní embargo, které má za cíl rozvíjet politické a ekonomické svobody Kubu (The White House 2017).

Utkání v roce 1999 nemělo tak velký vliv na vzájemné vztahy, ale přece jen k menším uvolněním došlo. K zásadním změnám v americko-kubánských vztazích došlo po baseballovém utkání a setkání prezidentů v roce 2016. Tento rok byl pro oba státy mnohem významnější. Barack Obama shovívavějším přístupem ke Kubě dokázal něco, co žádný prezident dosud ne. Po jeho návštěvě, která se uskutečnila v souvislosti s baseballovým utkáním USA s Kubou začaly vlády obou států intenzivněji jednat a snažily se dojít k více dohodám i kompromisům. Avšak po nástupu Donalda Trumpa v roce 2017 došlo opět k výraznému ochlazení. Mike Pompeo ve svém projevu v Kentucky v roce 2019 vysvětlil důvody těchto kroků. Američané si podle něj uvědomili, že angažovanost na Kubě nepomáhá ke zlepšení situace a už vůbec ne v dodržování lidských práv, ba naopak. Proto se USA rozhodly sankce ještě navýšit a zavést tvrdší politiku vůči Kubě (Pompeo 2019).

Pokud se tedy zaměříme na situaci bezprostředně po baseballovém utkání, které se událo právě kvůli špatným vztahům, tak můžeme vidět velké zlepšení. Ale v následujících letech se jednalo o stejný scénář, jako s Íránem, jen s ne tak dramatickým vyhocením. Zápas a návštěva měli úspěch, ale nevole Donalda Trumpa pokračovat v „usmiřování“ měla velký vliv na opětovné ochlazení vztahů. Sportovní diplomacie byla v tomto případě úspěšná pouze do nástupu Trumpa k moci.

ZÁVĚR

V předešlých kapitolách jsem se věnovala vymezení sportovní diplomacie jako součásti veřejné diplomacie. U veřejné diplomacie se setkáváme se spoustou definic a jednu z nich můžeme použít i pro diplomacii sportovní. Vymezila jsem čtyři základní nástroje sportovní diplomacie, kterými byli pořádání sportovních událostí, sponzoring sportovních klubů státy nebo státními podniky, vysílání sportovců jako diplomatů a členství v mezinárodních sportovních organizací. Každý z těchto nástrojů může státu pomoci v získání lepšího obrazu v mezinárodním dění.

Jelikož jsem se ve své práci zabývala sportovní diplomacií USA, byl zde zmíněn program, který Američané praktikují ve své zahraniční politice pomocí sportu. Kdo jiný, než USA by využíval sportovních aktivit pro zlepšení image a urovnání vztahů. K pochopení, proč vlastně USA využívají sport pro tyto účely, bylo a vždy bude jasné. Dle mého názoru se právě američtí sportovci řadí mezi ty nejúspěšnější a nejvlivnější na světě. Pingpongová diplomacie je stěžejním momentem ve studené válce a napomohla ke zlepšení vztahů obou bloků a jejich spojenců, v tomto případě konkrétně Číny a právě Spojených států amerických. Jak USA, tak i Čína od 70. let 20. století našly ve sportu svou silnou stránku a využívají jej ve svých zahraničněpolitických aktivitách.

Pokud se vrátíme k pingpongové diplomacii, zjistíme, že tato aktivita byla úspěšná a vztahy se výrazně zlepšily a prohloubily. Při porovnání situace před pingpongovým mistrovstvím světa v japonské Nagoji se situací poté najdeme spoustu změn. Nejenže Američané i Číňané mohli získat víza, ale také se prohloubil obchod, zmírnily celní sazby na dovoz zboží a došlo k návštěvám významných státníků. Z diplomacie “people to people” se rázem stala diplomacie “government to government”. Průběh byl sice zcela opačný, než je tomu při běžném postupu, ale pro obě země to bylo vyhovující. USA se vzdaly přímé podpory Tchaj-wanu uznáním Čínské lidové republiky. Tchaj-wan se musel vzdát svého členství v Radě bezpečnosti OSN ve prospěch Číny. Od té doby USA udržují s Tchaj-wanem jen neoficiální vztahy.

V případě fotbalové a wrestlingové diplomacie mezi USA a Íránem k výraznému posunu vztahů nedošlo. Můžeme zde vidět snahy obou států po mistrovství světa ve Francii v roce 1998, ale byla to spíše euforie z prvotního zápasu. Vztahy těchto dvou zemí byly v minulosti velmi proměnlivé a vlastně vždy záviselo na režimu, který v Íránu vládnul. Zadržení amerických velvyslanců na ambasádě způsobilo na mezinárodní scéně velký rozruch a v Američanech ponechalo nerasmazatelnou stopu. Sportovní diplomacie se v tomto případě nezdála tak účinnou, jak to na první pohled vypadalo. Na záběrech ze zápasů ve volném stylu vidíme v Američanech i Iráčanech nadšení a touhu smazat vzájemnou křivdu. Oba státy se poté snažily, pořádaly exhibiční zápasy v USA a Íránu v pingpongu nebo volejbale. K výrazným změnám ale nedošlo. V současnosti spolu státy vedou otevřený spor, který má vliv i na okolní svět.

Posledním zkoumaným příkladem byly vztahy mezi USA a Kubou. Kuba po americko-španělské válce připadla USA a neměla s tím až do odmítnutí Castra ve Washingtonu žádný problém. I když se Američané do politiky na Kubě příliš nevměšovali a nechávali ji spíše volný průběh, tak se Kubánci chtěli osvobodit od jejich vlivu. Po revoluci moc přebrala revoluční vláda v čele s Fidelem Castrem a nastala spousta změn, jak ve společnosti, tak i v mezinárodním systému. Režim, který se stal velmi blízký tomu sovětskému, způsobil mezi USA a Kubou rozpory. Oba národy chtěly vztahy zlepšit, a proto se rozhodly využít svou lásku k baseballu pro oteplení jejich vztahů. První pokus byl v roce 1999, ale ten výrazný posun nepřinesl. Druhý pokus v roce 2016 byl úspěšnější, můžeme přikládat velkou zásluhu i tehdejšímu americkému prezidentovi Baracku Obamovi, který zavítal s jedním z amerických profesionálních týmů na ostrov. Oba státy došly ke společným závěrům, které se týkaly sportovců i „obyčejných“ občanů. Nejvýraznější shodou bylo snížení embarga na Kubu, které podle obou vůdců bránilo v dosažení kompromisů. Nově také mohli kubánští hráči hrát v americké MLB a američtí hráči v kubánské lize. Sportovní diplomacie byla i v tomto případě úspěšná. S administrativou Donalda Trumpa, který nastoupil do Bílého domu v roce 2017, se ale od sebe USA s Kubou začaly opět vzdalovat a nastolovat si tvrdší a tvrdší podmínky.

Sportovní diplomacie je USA velmi často využívána, ale tyto případy, které byly zkoumány v mé práci, mají svá specifika a rozdílnosti. Jejich podobnosti jsou v tom, že každá sportovní událost napomohla ke zlepšení vztahů přímo po ní, ale dále se vztahy vyvíjely zcela odlišně. S Čínou se vztahy nadále prohlubovaly a dobré vztahy s malými výjimkami trvají dodnes. S Íránem proběhlo několik obdobných pokusů jako s Čínou, ale jejich vztahy se pomalu vracely do starých kolejí a na přelomu let 2019 a 2020 se jejich vztahy výrazně zhoršily. S Kubou se po zatím posledním vzájemném baseballovém utkání vztahy udržovaly, ale od roku 2017 se opět zhoršují a spějí k horšímu. Je tedy těžké vyvodit, jak se budou vyvíjet dál. Mezi rozdíly těchto tří příkladů amerických aktivit na poli sportovní diplomacie patří, jak byla sportovní událost uspořádána. Japonské mistrovství světa ve stolním tenise bylo naplánováno, ale pozdější návštěva byla z velké části v kompetenci amerických a čínských tenistů. Fotbalový zápas s Íránem se sice konal v rámci světového šampionátu ve Francii, ale oba státy poté projevíly zájem o přátelské utkání v americké Pasadeně. V případě Kuby šlo čistě o dohodnuté události, které se konaly za účelem zlepšit vzájemné vztahy. Těmto utkáním nepředcházela žádná mistrovství světa nebo jiná velká sportovní hra.

V mezinárodním prostředí, a nejen v případě USA, je možné vidět, že sport může sloužit jako vhodný nástroj zahraniční politiky. Mnohdy je právě sport použit jako první krok, kterým státy projeví zájem o změnu vztahů. Poté nastává čas pro „tradiční“ diplomaty a politiky, kteří vše dokončí, aby došlo k naplnění cílů. Právě tuto skutečnost můžeme vidět během pingpongové diplomacie mezi USA a Čínou nebo baseballové diplomacie mezi USA a Kubou. Avšak samotný úspěch vzájemného střetnutí neznamena automatické zlepšení vztahů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ABOOALI, Solmaz (2017). Wrestling with Diplomacy: The United States and Iran. In: ESHERICK, Craig – BAKER, Robert E., JACKSON, Steven eds., *Case studies in sport diplomacy* (West Virginia University, Morgantown), s. 137–153.

BBC (2020). *US-Iran relations: A brief history* (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24316661>, 6. 2. 2020).

BĚLOVSKÁ, Nad'a (2011). 40 let od 'pingpongové diplomacie', která přispěla ke sblížení USA s Čínou. *Český rozhlas*. 12. 4. 2011 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/40-let-od-pingpongove-diplomacie-ktera-prispela-ke-sblizeni-usa-s-cinou_201104121610_kbrezovska, 9. 10. 2019).

BILLINGHAM, Neil (2014). USA vs Iran at France '98: the most politically charged game in World Cup history. *FourFourTwo*. 6. 6. 2014 (<https://www.fourfourtwo.com/features/usa-vs-iran-france-98-most-politically-charged-game-world-cup-history>, 28. 11. 2019).

BUREAU OF EDUCATIONAL AND CULTURAL AFFAIRS (nedatováno). *About ECA* (<https://eca.state.gov/about-bureau>, 23. 9. 2019).

BUZAN, Barry (2004). *The United States and The Great Powers. World Politics in the Twenty-First Century* (Cambridge: Polity Press).

ČTK (2016a). Obama přepsal historii. Návštěvu Kuby zahájil prohlídkou Havany, vítal ho jásající dav. *Aktuálně*. 21. 2. 2016 (<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/obama-zahajil-navstevu-kubu-prohledl-si-centrum-havany-a-mir/r~91bceaccef2311e5807d0025900fea04/>, 29. 1. 2020).

ČTK (2016b). Obama se při návštěvě Kuby nesetká s Fidelem Castrem. Bílý dům to vyloučil. *Aktuálně*. 10. 3. 2016 (<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/obama-se-pri-navstevu-kuby-nesetka-s-fidelem-castrem-bily-dum/r~7650b1b8e68811e593630025900fea04/>, 29. 1. 2020).

ČTK (2016c). Obama na Kubě: Lidská práva jsou univerzální, lidé by měli mít právo kritizovat vládu. *Aktuálně*. 22. 3. 2020 (<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/obama-na-kube-lidska-prava-jsou-univerzalni-lide-by-meli-mit/r~b266f3e0f03f11e584160025900fea04/>, 31. 1. 2020).

ČTK (2016d). Dejte mi seznam politických vězňů a pustím je na svobodu, řekl Castro po schůzce s Obamou. *Aktuálně*. 21. 3. 2016 (<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/dejte-mi-seznam-politickyh-veznu-a-pustim-je-rekl-castro/r~3f7834daef9911e59e52002590604f2e/>, 2. 2. 2020).

ČT24 (2015). *Írán uzavřel s mocnostmi dohodu o svém jaderném programu*. 14. 7. 2015 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1560686-iran-uzavrel-s-mocnostmi-dohodu-o-svem-jadernem-programu>, 7. 2. 2020).

ČT24 (2016a). *USA uvolnily omezení pro kubánský obchod a turistiku*. 15. 3. 2016 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1725808-usa-uvolnily-omezeni-pro-kubansky-obchod-a-turistiku>, 28. 1. 2020).

ČT24 (2016b). *Baseball - další zdolaná meta vzájemných vztahů USA a Kuby*. 19. 3. 2016 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1729933-baseball-dalsi-zdolana-meta-vzajemnych-vztahu-usa-a-kuby>, 28. 1. 2020).

ČT24 (2016c). *Kubánský baseball je out. Kvůli úprku hráčů do USA*. 17. 5. 2016 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1787978-kubansky-baseball-je-out-kvuli-uprku-hracu-do-usa>, 2. 2. 2020).

ČT24 (2016d). *Kuba se zlepšila, ale ještě musí pokročit v respektování práv, řekl Obama Castrovi*. 21. 3. 2016 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1730803-kuba-se-zlepsila-ale-jeste-musi-pokrocit-v-respektovani-prav-rekl-obama-castrovi>, 4. 2. 2020).

ČT24 (2018). *USA odstoupí od jaderné dohody s Íránem a zavedou tvrdé sankce*. 9. 5. 2018 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2473369-trump-odstoupi-od-jaderne-dohody-s-iranem-avizoval-viceprezident-pence>, 9. 2. 2020).

ČT24 (2019). *Před 40 lety stoupenci Chomejního vtrhli na ambasádu USA. Tisíce Íránců teď volaly „Smrt Americe“*. 4. 11. 2019(<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2967560-pred-40-lety-stoupenci-chomejniho-vtrhli-na-ambasadu-usa-tisice-irancu-ted-volaly-smrt>, 23. 11. 2019).

DUBSKÝ, Zbyněk (2018). Sportovní diplomacie jako součást zahraniční politiky státu. *Scientia et Societas* 14 (1), s. 3–21.

ENTEISSAR, Nader (2017). The Limits Of Sports Diplomacy In US-Iran Relations. *Lobelog* (<https://lobelog.com/the-limits-of-sports-diplomacy-in-us-iran-relations/>, 15. 3. 2020).

THE GUARDIAN (2016). *Obama embraces Cuba's pastime with a spot of baseball diplomacy*. 22. 3. 2016 (<https://www.theguardian.com/world/2016/mar/22/obama-cuba-baseball-diplomacy>, 17. 2. 2020).

HAFEZI, Parisa (2019). Iran further breaches nuclear deal, says it can exceed 20% enrichment. *Reuters*. 7. 9. 2019 (<https://www.reuters.com/article/us-iran-nuclear/iran-further-breaches-nuclear-deal-says-it-can-exceed-20-enrichment-idUSKCN1VS05B>, 10. 2. 2020).

CHA, Victor D. (2009). *Beyond the Final Score: The Politics of Sport in Asia* (New York: Columbia University Press).

CHEHABI, Houchang (2001). Sport Diplomacy between the United States and Iran. *Diplomacy and Statecraft* 12 (1), s. 89–106.

ITOH, Mayumi (2011). *The Origin of Ping-Pong Diplomacy. The Forgotten Architect of Sino-U.S. Rapprochement* (New York: Palgrave Macmillan).

KISSINGER, Henry (2016). *Uspořádání světa* (Praha: Prostor).

KRZYZANIAK, John S. (2018). The soft power strategy of soccer sponsorships. *Soccer & Society* 19 (4), s. 498–515.

KUPFER SCHNEIDER, Andrea (2001). Baseball Diplomacy. *Marquette Sports Law Review* 12 (1), s. 473–486.

LECROM, Carrie – FERRY, Melissa (2017). The United States Government's Role in Sport Diplomacy. In: ESHERICK, Craig – BAKER, Robert E. – JACKSON, Steven eds., *Case studies in sport diplomacy* (West Virginia University, Morgantown), s. 19–37.

MARKS, John (1999). Wrestling diplomacy scores in Iran. *Peace Review* 11 (4), s. 547–549.

MARTINEN, Abbygale Sarah (2017). Baseball and the U.S.-Cuban Diplomatic Relationship: Why did baseball serve as an ineffective diplomatic tool for the United States and Cuba? *Honors Theses and Capstones* (<https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1342&context=honors>, 19. 2. 2020), s. 1–33.

MURRAY, Stuart (2011). „Sports diplomacy: a hybrid of two halves”, Discussion Panel – Foreign Countries. International Symposium on Cultural Diplomacy Berlin, 11th–15th May, Academy of Cultural Diplomacy.

MURRAY, Stuart (2013). Moving beyond the ping-pong table: Sports diplomacy in the modern diplomatic environment. *Public Diplomacy Magazine* 9, s. 11–16.

MURRAY, Stuart (2018). *Sports diplomacy. Origins, Theory and Practice* (Abingdon: Routledge).

NÁLEVKA, Vladimír (2000). *Světová politika ve 20. století II.* (Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan mladší).

NÁLEVKA, Vladimír (2003). *Studená válka* (Praha: Triton).

NYE, Joseph S. (2004). Soft Power and American Foreign Policy. *The Academy of Political Science* 119 (2), s. 255–270.

O'CALLAGHAN, Eoin (2018). Great Satan 1-2 Iran: the most politically charged match in World Cup history. *The Guardian*. 20. 6. 2018 (<https://www.theguardian.com/>

football/2018/jun/20/great-satan-1-2-iran-the-most-politically-charged-match-in-world-cup-history, 14. 3. 2020).

RADA EU (2016). Závěry Rady o sportovní diplomacii. *Úřední věstník Evropské unie*. 15. 12. 2016 ([https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XG1215\(03\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XG1215(03)&from=LT), 16. 9. 2019), s. 1–3.

REUTERS (2017). *TIMELINE-U.S.-Iran relations from 1953 coup to 2016 sanctions relief* (<https://www.reuters.com/article/iran-nuclear-usa-timeline/timeline-u-s-iran-relations-from-1953-coup-to-2016-sanctions-relief-idUSL2N1500R1>, 6. 2. 2020).

PETERKOVÁ, Jana (2006). Veřejná diplomacie – jen módní pojem nebo skutečná změna? *Mezinárodní vztahy* 41 (3), s. 83–99.

POMPEO, Michael R. (2019). *Diplomatic Realism, Restraint, and Respect in Latin America*. University of Louisville, Louisville, Kentucky, 2. 12. 2019 (<https://www.state.gov/diplomatic-realism-restraint-and-respect-in-latin-america>, 6. 2. 2020).

THE WHITE HOUSE (2017). *Fact Sheet on Cuba Policy* (<https://www.whitehouse.gov/articles/fact-sheet-cuba-policy/>, 3. 2. 2020).

TRUNKOS, Judit – HEERE, Bob (2017). Sport diplomacy: A review of How Sports Can Be Used to Improve International Relationships. In: ESHERICK, Craig – BAKER, Robert E., JACKSON, Steven eds., *Case studies in sport diplomacy* (West Virginia University, Morgantown), s. 1–17.

UEFA (2017). *No to Racism* (<https://www.uefa.com/insideuefa/social-responsibility/respect/no-to-racism>, 19. 3. 2020).

U.S. EMBASSY IN CUBA (nedatováno). *Brief Diplomatic History* (<https://cu.usembassy.gov/our-relationship/policy-history/>, 24. 1. 2020).

VYKOUKAL, Jiří – LITERA, Bohuslav – TEJCHMAN, Miroslav (2000). *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku* (Praha: Nakladatelství Libri).

WRIGHT, Robin (1998). Iran Wrestlers Try to Pin Down Detente. *Los Angeles Times*. 6. 4. 1998 (<https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1998-apr-06-mn-36620-story.html>, 7. 2. 2020).

XU, Guoqi (2008). *Olympic Dreams, China and Sports 1895–2008* (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press).

ZÁKRAVSKÝ, Jiří (2016). Sport a mezinárodní vztahy. Sportovní diplomacie jako součást zahraniční politiky. *Central European Journal of Politics* 2 (2), s. 15–36.

RESUMÉ

This bachelor thesis works with the topic of sports diplomacy as a tool of foreign policy and its influence on bilateral relations of two warring states, in my case the relations of the USA with China, Iran and Cuba. Three concrete cases of US sports diplomacy with the above-mentioned states are analyzed throughout the work.

The first part is theoretical. Here we find the definition of sports diplomacy, public diplomacy and soft power. Public diplomacy and soft power are closely related to sports diplomacy, which we can only understand if we define these two terms. I defined the tools of foreign policy, which are used in practical part. This part is really important for understanding the topic of the thesis and the next part of thesis.

In the second part, which is practical, I deal with sports diplomacy as a part of US foreign policy. There are also concrete cases of US sports diplomacy who have used it to improve bilateral relations with China, Iran and Cuba. In this case it is ping-pong diplomacy with China, football diplomacy and wrestling diplomacy with Iran and baseball diplomacy with Cuba.

In conclusion, the research questions that were stated in the introduction of the thesis are answered. In all the specific cases, I came to different conclusions on how sports diplomacy worked. Simply put, with China and Cuba, sport was a successful foreign policy instrument, but not with Iran.